

Language – Part I – SANSKRIT

Time Allowed : 3.00 Hours]

[Maximum Marks : 90

- Instructions :** (1) Check the question paper for fairness of printing. If there is any lack of fairness, inform the Hall Supervisor immediately.
(2) Use Blue or Black ink to write and underline and pencil to draw diagrams.

- Note :** (i) Answers should be in English, Sanskrit or Tamil except for those which are to be answered in Sanskrit.
(ii) In writing Sanskrit, Devanāgarī script should be used.

PART - I

अधोलिखितानां प्रश्नानां समीचीनं उत्तरं लिखत :

14x1=14

Choose the correct answer :

- कः कोपशत्रुं उद्धरति ?
(a) आत्म रक्षकः (b) देह रक्षकः (c) धन रक्षकः
- सीतया कुतूहलेन कं स्पृष्टवति ?
(a) आकाशम् (b) मेघम् (c) विमानम्
- कृष्णः कं जघान ?
(a) वंशम् (b) कंसं (c) अंसं
- _____ त्रिगणः इति उच्यते।
(a) धर्मार्थकामः (b) कामक्रोधलोभः (c) जन्ममृत्युजराः
- अतृणे पतितः कः उपशाम्यति ?
(a) वर्षः (b) वह्निः (c) अनिलः
- अष्टाङ्गहृदयं इति ग्रन्थस्य कर्ता _____
(a) धन्वन्तरिः (b) चरकः (c) वाग्भटः

[Turn over

7. श्रीकृष्णः शत्रुभिः कथमिव दृष्टः ?
 (a) कामः (b) देवः (c) कालः
8. कृपणः कति तण्डुलं दरिद्राय अयच्छत् ?
 (a) पञ्चमुष्टि (b) एकमुष्टि (c) बहुमुष्टि
9. _____ उपनिषदि गुणत्रयकथा प्रतिपादिता।
 (a) छान्दोग्य (b) कठ (c) बृहदारण्यक
10. भारतीयाः वयं कस्याः वसून् भुञ्जामः ?
 (a) देवानाम् (b) पित्रोः (c) पृथिव्याः
11. कः नरेन्द्रस्य अध्यात्मगुरुः ?
 (a) श्रीरामदासः (b) श्रीरामनाथः (c) श्रीरामकृष्णः
12. भारतस्य संस्कृतिः _____ भवति ?
 (a) अतिन्यूनता (b) अति प्राचीना (c) अति नूतना
13. मालविकाग्निमित्रे अङ्गाः सन्ति _____
 (a) पञ्च (b) सप्त (c) नव
14. किमर्थं राजा वनम् अगच्छत् ?
 (a) जलार्थम् (b) धनार्थम् (c) मृगयार्थम्

PART - II
SECTION - 1

त्रयाणां प्रश्नानां उत्तरं लिखत :

Answer any three of the following :

15. नरः कुत्र मृत्युम् इच्छति ?
 Where does a person want death ?
16. कः दुर्लभम् वचः ?
 What is the rare speech ?
17. मरीचः किं हन्ति ?
 What does the black pepper mitigate ?
18. कीदृशी वाचं वदेत् ?
 What kind of words should be spoken ?

SECTION - 2

दुपरी: प्रश्नचौ: प्रश्न लिखत :

Answer any two of the following :

2x2=4

19. विज्ञाने कति शाखाः वर्तन्ते ?
How many branches are there in Science ?
20. पाण्डवाः किमर्थं कदाचनं अगच्छन् ?
Why did Pandavas go to another forest ?
21. सायुः किं कर्तुं कृपणं आदिशत् ?
What did Saint order to miner ?

SECTION - 3

व्याकरण विशेषः (Grammar)

7x2=14

Answer any seven of the following :

22. अर्थे दत्तान् सव्यान् अर्थ लिखत : [Meanings]
- (a) प्रभुः - [expert, parent, son]
(b) कृत्वाः - [deer, monkey, lion]
23. व्याकरणरूपं लिखत (Identify the grammatical forms)
- (a) सप्तम् -
सप्त शब्दस्य षष्ठी एकवचनम्
सप्त शब्दस्य षष्ठी बहुवचनम्
सप्त शब्दस्य द्विवचनम्
(b) श्रुत्वा -
श्रुत्वा अन्वयं of श्रु to hear
श्रुत्वा अन्वयं of श्रु to hear
श्रुत्वा अन्वयं of श्रु to hear
24. सन्धिं कुरुत (Combine)
- (a) प्राण + एव - [प्राणिक, प्राणी, प्राणिव]
(b) पाणम् + ऊष्णम् - [पाण्युष्ण, पाण्युष्ण, पाण्युष्ण]
25. सन्धिं विच्छेदं कुरुत (Split the following words)
- (a) विद्युत् - [विद्यु + इत्, विद्यु + एत्, विद्यु + इत्]
(b) विज्ञानम् - [विज्ञान + न्, विज्ञान + न्, विज्ञान + न्]

26. विपरीतवाचि लिखत (Write the opposite words)

- (a) पवित्रः x _____ [पुण्यः, विद्वान्, वन्या]
 (b) दूरे x _____ [विलम्बः, अतिशयः, अनन्तरिक]

27. समानार्थक पद लिखत (Synonyms)

- (a) वारः - [लता, तरुः, माला]
 (b) बलिः - [अग्निः, वायुः, पृथिवी]

28. रिक्तस्थानानि पूरत (Fill in the blanks)

- (a) अन्तः _____ न करणोपमः। [गुह्यं, अगुह्यं, ज्ञानं]
 (b) अधिपत्यावासी _____ इष्टुमिच्छतः। [पुत्रा, त्वा, त्वया]

29. संयोजः (Compound)

- (a) कटुकं सह वसति इति - [अकटुकम्, सकटुकम्, मधुरम्]
 (b) सूर्यस्य पुत्रः - [सूर्यपुत्रः, सूर्यपुत्रः, सूर्यपुत्रः]

30. जोडवत (Match the following)

(a) सञ्जयसंसारः	-	वैमानिकशतम्
(b) पर्वतकः	-	बृहत्संहिता
(c) वराहमिहिरः	-	सर्वकारपुस्तकः
(d) भरद्वाजः	-	आश्वमेधसो गुरुः

PART - III
SECTION - 1

2x4=8

द्वयोः प्रश्नयोः संक्षेपे उत्तरं लिखत :

Answer any two of the following briefly :

31. कृतकस्य किं किं नास्ति ?
 What are not available for a shirt ?
32. उल्लेखालङ्कारस्य उदाहरणं किम् ?
 What is the example for Ullekha Alankara ?
33. भगवद्भक्तिं अधिकृत्य लिखत।
 Write about the devotion to God.
34. धर्मस्य लक्षणानि कानि ?
 What are the characteristics of Dharma ?

SECTION - 2

कुछ: प्रश्नों: संकेतित करें लिखत :

2x4=8

Answer any four of the following briefly :

35. विवेकानन्दक का जीवनकाल किम् ?

What is the message of Vivekananda ?

36. प्रजापतिना देवान् त्रिं दत्तव्यं 'द' इत्येतं पुरुषः कः ?

What is the hidden meaning of 'द' preached by prajapati to devas ?

37. निजिबल्ल कनं कृत्वा नाम विजयते ?

What did the king do after hearing the words of Chavak ?

38. कृतकालः जीवनकालः किम् ?

What was the aim of Ashoka's life ?

SECTION - 3

संज्ञकं लिखत :

3x4=12

Define the following :

39. अणु (OR) सूक्ष्म (OR) किम् - स्त्रीलिंगे (feminine gender)

आतृकामं लिखत - Compose any two of the following as directed :

40. मोद - लोट्, imperative mood

41. कृ - क्त - लोट्, imperative mood

42. आम् - निर्गुणिक प्रथमात्मक

43. अट - निर्गुणिक प्रथमात्मक

PART - IV

सविस्तरं उत्तरं लिखत :

3x6=18

Answer the following in detail :

44. (a) रामः सीतायै दर्शितं प्रकृतिसौन्दर्यं श्लोकत्रयेण लिखत।
Explain the beauty of nature shown by Rama to Sita through three slokas.

OR

- (b) अलङ्कार त्रयं यथाग्रन्थं व्याख्यात।
Explain three alankaras as per lesson.

45. (a) पञ्चभूतानां वृक्षाणां च रक्षणं पूर्वजैः कथं कृतं इति विवृणुत।
How did ancestors protect five elements and trees ? Explain.

OR

- (b) गुणत्रय कथां यथाग्रन्थं लिखत।
Write in your words the story of "Three qualities" as per the lesson.

46. (a) श्लोकानां अनुवादं कुरुत।
Translate the slokas.

- (i) समीक्ष्य सम्यगात्मानं अनिन्दन्नब्रुवन् द्रवम्।
इष्टमिष्टैः सहाश्रीयाच्छुचि भक्तजनाङ्गतम्॥
(ii) आपदां कथितः पन्था इन्द्रियाणां असम्भवः।
तज्जयः संपदां मार्गः येनेष्टं तेन गम्यताम्॥

OR

- (b) Translate the passage into English :

पूर्वं कश्चन वणिक् वसति स्म। कदाचित् कश्चित् धनिकः तं उक्तवान् - 'भवान् तु महाबुद्धिमान्, किन्तु भवतः पुत्रः तु नितरां मूढः' तं बोधयतु इति। वणिक् तं किमभवत् इति अपृच्छत्। तदा धनिकः सुवर्णरजतयोः कस्य मूल्यम् अधिकं इत्यपि सः न जानाति इति उक्तवान्। नितरां खिन्नः वणिक् गृहं गत्वा पुत्रं सुवर्णरजतयोः कस्य मूल्यम् अधिकं इति पृष्ठवान्। पुत्रः प्रत्यवदत्-सुवर्णस्य इति। तत् श्रुत्वा 'धनिकस्य पुरतः किमर्थं मूढमिव आचरितवान्' इति अपृच्छत्। तदा पुत्रः आह-मम विद्यालयगमने माम् आहूय सः धनिकः स्वर्णनाणकं रजतनाणकं च प्रदर्श्य इतः अधिकमूल्यवत् नाणकं स्वीकुरु इति अवोचत्। अहं रजतनाणकं स्वीकरोतिस्म। तदा उच्चैः हसति स्म। एवं प्रतिदिनं एकं रजतं नाणकं प्राप्नोति स्म। यस्मिन् दिने अहं सुवर्णनाणकं स्वीकुर्यां तस्मिन् दिने एषा क्रीडा समाप्ता भवेत्। इदानीं तु तेषां मुखात् मूर्खः इति वचनं श्रुण्वन् अहं एतावत् धनं प्राप्तवान्। अल्पे एव वयसि पुत्रस्य चातुर्यं दृष्ट्वा पिता सन्तुष्टः अभवत्।

PART - V

47. अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानां उत्तरं लिखत।

6×1=6

Read the passage and answer the questions below.

कस्मिंश्चित् तपोवने महातपा नाम मुनिः आसीत्। सः एकदा आश्रममग्निधाने काकमुखात् भ्रष्टः मूषिकशाबकं अपश्यत्। सः दयया नीवारकणैः संबन्धितः। तं मूषिकं खादितुं एकः बिडालः प्रयत्नं अकरोत्। ततो भीतः मूषिकः मुनेः प्रभावात् बिडालत्वेन परिवर्तितः। सः बिडालः कुक्कुरात् बिभेति स्म। ततः असौ कुक्कुरः कृतः। सोऽपि ब्याघ्रात् अबिध्यत। ततः असौ ब्याघ्रः कृतः। तत्रत्याः मुनिगणाः 'अनेन मुनिना मूषिकः अयं ब्याघ्रतां नीतः इति अवदन्। एतत् श्रुत्वा ब्याघ्रः यावदयं मुनिः जीविष्यति तावत् मम रूपस्य कीर्तनं न भवेत् इति समालोचय तं मुनिं हन्तुं ऐच्छत्। तस्य मनोवृत्तिं ज्ञात्वा सः मुनिः तं पुनः "मूषिको भव" इति अशपत्।

नीतिः - नीचः श्लाघ्यपदं प्राप्य स्वामिनं हन्तुं इच्छति।।

प्रश्नाः

- मुनिः आश्रममग्निधाने किं अपश्यत्?
- मूषिकं खादितुं कः प्रयत्नं अकरोत्?
- आश्रमस्थ - मुनिगणाः किं अवदन्?
- ब्याघ्रः किं कर्तुं ऐच्छत्?
- मुनिः ब्याघ्रं किं अशपत्?
- अस्य गद्यांशस्य नीतिः का?